

Відгук
офіційного опонента
на дисертацію Шафраньоша Олексія Івановича
«Характерні особливості феномену контркультури в контексті
суспільно-політичних процесів у США в 50-70 рр. XX ст.», поданої на
здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю
23.00.02 – політичні інститути та процеси

Актуальність дисертаційного дослідження О.І. Шафраньоша «Характерні особливості феномену контркультури в контексті суспільно-політичних процесів у США в 50-70 рр. XX ст.» зумовлена тим, що в ньому проведений аналіз контркультури як цілісного процесу, що вплинув на розвиток сучасних політичних партій, політичних рухів, які набувають активного поширення в Україні та в цілому світі загалом. В українській політичній науці тематика контркультури на загал є малодослідженою, тому результати дисертаційного дослідження розширюють понятійно-категоріальний апарат, наукові досягнення у сфері вивчення впливу контркультури на політичні процеси, можуть бути використані в подальших наукових пошуках.

Варто також відзначити, що дисертант проводить паралелі із механізмом функціонування, діяльності організацій контркультури в США у 50-70 роках XX століття із організацією суспільно-політичних рухів, політичних партій в сучасності. Між ними спостерігається чимало спільних рис, зокрема у використанні принципів самоорганізації, горизонтальних соціальних взаємодій між учасниками рухів. Це також зумовлює актуальність дослідження та відповідність роботи спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Метою дисертаційного дослідження є аналіз історії становлення та розкриття явища контркультури у контексті суспільно-політичних процесів у

США в 50-70-х роках ХХ ст. Ця мета зумовила постановку дослідницьких завдань, серед яких варто визначити:

1) теоретичні концепти, підходи до вивчення контркультури, специфіка співвідношення контркультури і субкультури; 2) причини та передумови контркультури у США, зміни ціннісних орієнтацій в американському суспільстві у 50-х роках у контексті контркультурного руху бітників; 3) «новий лівий» рух як складову частину контркультурного процесу; 4) значення контркультури для становлення суспільно-політичних рухів та субкультур у кінці ХХ – початку ХХІ століття.

Відповідно до мети і завдань, дисертантом чітко сформульовані об'єкт та предмет дослідження.

Об'єктом дослідження є контркультура в США у 50-70 роках ХХ століття, сфера її суспільно-політичної активності, що відображалася у політичному, громадському та культурному житті США; предметом – особливості становлення та подальшого розвитку феномену контркультурного процесу, його вплив на політичні процеси в США у 50-70 роках ХХ століття.

Чимало результатів дослідження мають вагому наукову новизну. Це, насамперед, комплексний підхід до вивчення теорії контркультури. Уперше досліджується контркультура в США 50-70 рр. ХХ ст. як особливий політичний, соціальний, культурний феномен, з акцентуацією уваги саме на її політичній складовій. Також досліджено генезу, розвиток і занепад контркультури як цілісний процес, що здійснив вплив на становлення новітніх молодіжних рухів, політичних рухів, що активно розвиваються в цілому світі, зокрема і в Україні. В рамках цього підходу дисертант розкриває причини виникнення рухів, які були попередниками контркультури на зламі ХІХ-ХХ століття, простежує джерела контркультурного руху в 40-х роках ХХ століття, і зрештою, детально визначає характерні особливості контркультури в 50-70-х роках ХХ століття.

Наукова новизна роботи полягає також у визначенні категоріально-понятійного апарату, визначенні контркультури, типологізації наукових підходів до її вивчення.

Особлива цінність роботи полягає в тому, що дисертантом було простежено вплив контркультури на політичну систему в США, зокрема на прикладі зміни політики Демократичної партії США. Вплив контркультури досліджено в контексті зміни електоральної бази партії, прийняття значної кількості ідей, що були характерними для контркультури, участі вихідців з контркультурного руху у формуванні державної політики та в діяльності партій у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття.

Важливим елементом новизни є дослідження впливу контркультури на становлення нових субкультур, соціально-політичних рухів у кінці ХХ – початку ХХІ століття, на політичну, суспільну, культурну сфери у США, впливу ідейної бази, практики контркультурного руху в Україні у складі СРСР та за часів Незалежності.

Структура дисертації є стрункою. Її логіку підпорядковано вирішенню сформульованих дослідницьких завдань. Не викликають зауважень постановка мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження. Наприкінці кожного розділу подано чіткі стислі висновки, які відповідають тексту дослідження.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Шафраньоша О.І. дає підстави стверджувати, що підхід здобувача характеризується ґрунтовністю дослідження, чіткістю отриманих результатів. Основні наукові результати, висновки і рекомендації дослідження є достовірними внаслідок оперування теоретико-методологічним інструментарієм та залученням значного масиву перевірених фактів, положень, концептуальних підходів.

Теоретичними засадами дослідження стали фундаментальні положення зарубіжних концепцій системного аналізу та конфліктологічного підходу, історичний і порівняльний підходи. Залучений автором значний обсяг джерел інформації (158 позицій, з яких 102 - англійською мовою) надає

обґрунтованості, достовірності та об'єктивності висновкам та узагальненням роботи.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, окреслено мету, визначено об'єкт, предмет, методологічну основу дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, показано апробацію її результатів та структуру дослідження.

У першому розділі дисертаційної роботи «Стан наукового опрацювання проблематики контркультури та джерельна база дослідження» проаналізовано джерельну базу дослідження, визначена авторська типологія наукових напрямків, конструйована за критерієм відношення до контркультури.

У другому розділі «Теоретико-методологічні підходи до вивчення феномену контркультури в політичних процесах» розкрито понятійно-категоріальний апарат контркультури, основні механізми її впливу на суспільно-політичні процеси. Дисертант підходить до розкриття цих явищ з позицій методологічних підходів системного аналізу та конфліктологічного підходу, історичного і порівняльного підходу.

У третьому розділі «Становлення контркультури в контексті суспільно-політичних процесів у США в 50-70 рр. ХХ ст.» визначено передумови, які зумовили розвиток контркультури в досліджуваній період, вияснено становлення напрямків контркультурного руху та субкультур. Аргументовано також суспільно-політичний контекст, який зумовив виникнення контркультурного процесу. Розроблена авторська структуризація розвитку субкультури хіпстерів-бітників.

У четвертому розділі «Молодіжні суспільно-політичні рухи і контркультура» подано авторський підхід до аналізу ідейної основи та діяльності «нового лівого» руху та радикальних суспільно-політичних молодіжних рухів у 60-70-х роках ХХ століття як складових елементів контркультури. Також проаналізована генеза, розвиток, причини занепаду контркультурних молодіжних суспільно-політичних рухів у 60-70-х роках ХХ століття. Діяльність організацій подана в контексті суспільно-

політичного процесу у США в досліджуваний період, зокрема загострення протистояння в «холодній війні», участі в ненасильницьких акціях спротиву в рамках Руху за громадянські права та боротьбі проти війни у В'єтнамі.

У п'ятому розділі «Суспільно-політичний процес та контркультура наприкінці XX – початку XXI століття» розкрито причини кризових явищ контркультури в 70-х роках XX століття та досліджено вплив явища контркультури на становлення політичних рухів, політичних партій в кінці XX – початку XXI століття. Визначено, що вплив контркультурного руху простежувався у сфері імплементації політичних рішень державною владою. Також з 70-х років XX століття розпочався процес включення активістів до політичних партій США. Досліджено вплив на становлення «зеленого» громадсько-політичного руху, який почав свій розвиток безпосередньо від контркультурного проекту в 70-х роках XX століття; проаналізовано ідейний та організаційний вплив контркультури на генезу та розвиток антиглобалістського руху.

Завершується робота розгорнутими висновками, які впливають зі змісту роботи, є логічними, слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційної роботи. Виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

За темою дисертаційного дослідження Шафраньошом О.І. було опубліковано 5 статей у фахових наукових виданнях з політичних наук. Результати дослідження були апробовані у процесі обговорення та виступів на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференціях.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки дисертаційного дослідження.

Визнаючи ґрунтовність дослідження Шафраньоша О.І., слід звернути увагу на певні дискусійні питання:

1. Автором системно досліджено феномен контркультури, зокрема в США в 50-70-х роках ХХ століття. Проте залишається відкритим питання, чи можна контркультурою вважати альтернативні та опозиційні суспільно-політичні рухи в інших країнах.

2. Дисертант простежив вплив контркультури на політичні партії, нові суспільно-політичні рухи. Можливо було б доцільно більш детальніше розкрити досвід практики контркультури в контексті побудови он-лайн спільнот, кіберкультури, оскільки їхній розвиток є надзвичайно бурхливим на початку ХХІ століття.

3. У науковому дослідженні детально розкритий розвиток «нового лівого» руху як складового елементу контркультурного процесу в США в 60-х роках ХХ ст. В той же час, чи є доцільним включення автором до представників цього руху радикальної організації афроамериканців «Партії Чорних Пантер», адже програмні цілі цієї структури було пов'язані передусім із захистом прав афроамериканців і протидією расизму, а не протиставленням себе традиційним компартіям і соціал-демократам?

4. Дисертант достатньо зважено та ґрунтовно досліджує питання появи альтернативних медіа в середовищі контркультури та появу політичного перформансу, зокрема під час діяльності руху «Yippies». Вартувало би більш детально дослідити роль цих явищ та їхній вплив на розвиток інформаційних технологій в контексті сучасних політичних процесів.

Загалом, висловлені зауваження не ставлять під сумнів вагомість отриманих наукових результатів Шафраньоша О.І.

Аналіз дисертації та автореферату Шафраньоша О.І. свідчить, що поставлена у дослідженні мета досягнута, основні завдання успішно вирішені. Дисертація є самостійною і завершеною працею, яка свідчить про наукову зрілість її автора. Основні положення дисертаційної роботи є логічними, послідовними, обґрунтованими та знайшли своє відображення у наукових публікаціях дисертанта. Дисертація оформлена згідно з усіма необхідними вимогами. Тому вважаємо, що дисертація Шафраньоша Олексія

Івановича «Характерні особливості феномену контркультури в контексті суспільно-політичних процесів у США в 50-70 рр. XX ст.», відповідає чинним вимогам державного стандарту до кандидатських дисертацій, зокрема, п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року (зі змінами), а її автор, О. І. Шафраньш заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 — політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент:

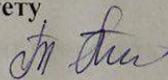
доктор політичних наук, професор,

завідувач кафедри політичної психології

та соціально-правових технологій

Національного педагогічного університету

імені М. П. Драгоманова

Андрущенко Т.В.

